

МИКАЙЛ РЗАГУЛУЗАДЕ—80— ТӘГВИМИН СӘНИФӘЛӘРИНДӘ

УШАГЛАРЫН СЕВИМЛИСИ

ры табагына дүзүб бир-бир тамашчыларга көстөрөр, онларын мөаллифи вә мөзмуну һагында арам-арам данышарды. Бу, өмрүнүм 80-чи иликкә аҗаг гоҗан, аңчаг ону тамамләҗә билмөҗөн, балаларымызын сөвдјиҗи җазычы — Микайыл Рзагулузаде иди.

Һәҗәтийини 60 илики балаларын бәди-әстетик тәрбиҗәсинә сәрф едан Микайыл Манәф оглу Рзагулузаде Бакынын «Мәдрәсеҗи-нур» мәктабиндә елм вә билик нуру газанмыш, аһа дили илә җанашы, рус вә фәрс дилләрини дә өйрөнмишдир*. Еркөн чағларында өмәҗә гәтләшән көнч Микайыл бир мүддәт һәрби комиссарлыгыда рабиктәчи, журналист, китабханәчи ишләҗир. Азәрбаҗчан Али Педагожи Институтунун тарих-филолокиҗа фәкултәсини (1923—1927) гуртәрдыгдан сонра Көнчә Педагожи Техник

кумунда мөаллим, сонра икә Москвада ХКШ-нын нәшриҗәтиндә тәрчүмәчи, стенографҗи курсларында мөаллим вәзифәләриндә чалышыр, өҗни заманда аспирантурада тәһсилни давам етдирир. һәлә орта мәктабдә охуудуҗу илләрдә «Төләбә һәҗәты» (1923), «Өрнәк» (1925) топлусунда илк җазылары чәп олунур.

1930-чу илләрдән башлаҗараг әдәби жанрларын бир нечә сәһәсиндә ардычыл вә сәмәрәли фәалиҗәт көстәрән М. Рзагулузаде дөҗорли бир ирс гоҗуб кетмишдир. Нәсиһәтәмиз вә ибрәтәмиз шә’рләри, поемалары, мәнзүм вә мәнсур нағыллары, һәкәҗәләри вә тәрчүмәләри илә орта вә җухары җәшли ушагларын севимли җазычысы олмушдур.

җарадычылыга кичик һөчмли мөгәләләрлә башласа да, шә’р, поема, һәкәҗә, мәнзүм вә мәнсур нағыл вә бәди тәрчүмәчилик онун җарадычылыгында апарычы жанрлар олмушдур. Бу жанрларын һәр бириндә М. Рзагулузаденнн өзүнәмөхсуслуҗу дигтәти чөлб етмишдир.

Онун кичик һөчмли шә’рләриндә белә җығчәм сүҗөт вәсикәсилә дидәҗтик-һәсиһәтәмиз фикир сөҗләмәк, көнч нәсиһәдә вә төндәшлиҗ дүҗуҗулары тәрбиҗә өтмөк вәчиб шәртләрдән олмушдур: «Әһ дәдәли мөҗәвә», «Дүҗмә», «Аг дана», «Чимән сөрчөләр», «Мөнхи планыма», «Ғыш кәлир» шә’рләриндә балалары өмәҗә һәвәсләндирдјиҗи кими, «Улдуз», «Окҗәбр күнәши», «Аг көҗөрчин», «Ики гуш», «Јува даһасы» вә бәшгә динчлик, бәрьшыгылы, дәстлуг, әмин-әманлыҗ кими бәшәри арзулар бәшлыча җер тутур. Шаир «Вәтән нәҗмәси» шә’риндә доҗма јурдун өзәмәтиндән, вүҗәриндән, Бәбәҗ, Чәвәншир кими мәрд мүбәризләриндән үрөҗдолусу данышыр. Советләр өлкәсинин азәдлыҗсәвәр халҗлар үчүн истинадаҗаһ мәбәди олдуҗуну, онларә һәр чүр көмөк өли узатдыҗыны төҗдир едир.

Бәҗүк Вәтән мүһәривәсинин илкиҗ чағларында М. Рзагулузаде поема жанрынын җәхшы күмүнөләри һесаб олунан «Ғаранҗуш јуһасы», «Лојла» вә

«Мөктублар» әсәрләрини җәдди.

М. Рзагулузаденнн 70-чи илләрдә җәддыҗи «Зәр җәзылы мәрмәр китаб», «Әл-әлә», «Һүнәр-зәфәр» вә «Назышлар» поемалары тарихи рәвәҗләр вә нағыл мөтивләри илә гидәләһса да, бу күнүмүзлә сәсләшир. Биринчи поеманын мөзминуну бәҗүк һәҗәт мәктаби кәҗиш, һәҗәтын ширин вә ачысыны дадмыш бир инсанын монологу кими сәсләшир. Бу, җоһә нәслиҗи һәни нәслә нәсиһәтидир. Бабанын нәвәҗә сәһбәтиндә һәни замәнәҗә дәррин бир мәһәбәт һисси дүҗулмаҗәдәдир. Ушаг үчүн бир нағыла дәнән кәчмиш күнлар җоһә Бабанын көзләри җаршысында бәш вәрмиш һәдисәләрдир. Онун одлу китабында һәни чәмиҗәти сәвмәҗә, сҗиҗмәтләндирмәҗә бир чағырыш руһу вәрдыр.

Халҗ җарадычылыгы мөтивләриндән бачарыҗла бәһрәләнән шаирин әдәби ирси ичәрисиндә «Овчу Епишлә җоҗаҗ Ајтәкн нағыллары» силсиләси һүссус җер тутур. Дөрд нағылдан ибарәт олан бу нағылларын һәр бири иликн бир фәсли илә сәсләшир вә һәмин фәслин өзүнәмөхсус төсәвири илә башлаҗир. «Арыларла оҗылар» — јәз, «Тәҗулуг довшанла аҗкәч чәһавәр» — јәз, «Боз бүлбүлүн нәҗмәләри» — пәҗыз, «Овчу Елиш оҗа» — ғыш нағылы әдләһшир. һәр бир нағыл бир фәсли төсәвири илә бәшласа да, кәт-кәдә мараҗлы әһвалатлар

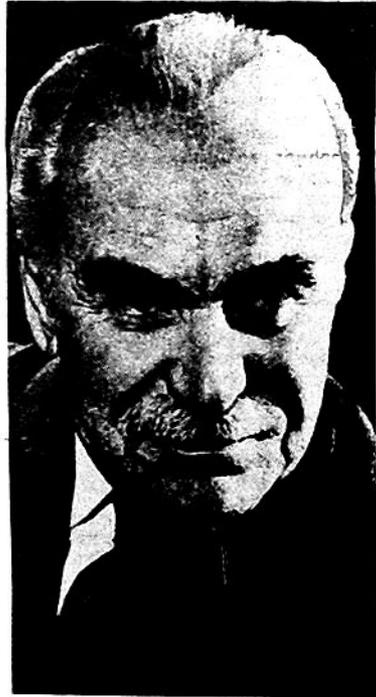
бир-бирини әвәз едир вә көзләһилмәҗән нәтичәләрлә тамәләншыр.

М. Рзагулузаде көзәл һәкәҗә устады кими дә танынмышдыр. Поема вә нағылларында төшәҗи етдјиҗи нәчиб бәшарк дүҗуҗулар өдими һәкәҗәләрини дә бәшлыча ләйтмөтив олмушдур. «Дан сөкүлдә», «Ғу кәлү», «Нәсиһәрдән-нәсиһәрдән», «Јәз күнәши» вә бәшгә китабларына топланмыш һәкәҗәләри зәһкин мүдәрричәҗә малхк олдуҗу кими, һәм дә дадлы, дузлу, мөзминлулар.

М. Рзагулузаде әдәби-тәһҗиди мөгәләләри илә дә танынмышдыр. 1925-чи илдән бәшлаҗараг вәхәтәшри Азәрбаҗчан ушаг әдәбиҗәтиһә дәнр җәддыҗи онларча әдәби-тәһҗиди мөгәләләр онун ушаҗларә мөхсус бәдиҗи җарадычылыгыны тамәлләҗир. Мөаллиф даһз ирн һөчмли «Азәрбаҗчан совет ушаг әдәбиҗәтиндә мөзәу вә кәҗфәҗәт мәсәләси» ады әдәби-тәһҗиди очерклар силсиләсиндә ушаг әдәбиҗәтинин мүһәривәдән сонраҗи он иликн бир дөрүнү һәртәрәфли тәһлил етмишдир.

М. Рзагулузаденнн тәрчүмәчилик сәһәсиндә дә иҗдмәтләри төҗдирәләҗидир. О, Нызәминин «Искәндәрнамә» («Иҗбалнамә») поемасы рус, Шәрг вә Һәрб әдәбиҗәтинин һәдир күмүнәләриндән етдјиҗи тәрчүмәләрлә мәһәви зәһкәмиз зәһкинләшдирмишдир.

Ғара НАМАЗОВ

Н ЕЧӘ илләрдән бәри «Китаблар әләминдә» телевизија вәриллишиндә мүдәрик, ирәни бир өднб нәшриҗәтларын төзә бурахдыҗи китаблар

* Мәрһүм әдибиҗиз 1975-чи илдә мүхтәсәр тәрчүмәҗиһәнаҗы җазыб бу сәтирләрин мүәллифинә баҗышләҗышдыр.